Uluslararası Hukuk ve Politika
Cilt. 11, Sayı. 41, s. 37-68, 2015©

POLONYA: İDEALİST AVRUPALILIKTAN PRAGMATİST AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİNE

POLAND: FROM IDEALIST EUROPEANNESS TO PRAGMATIC EUROPEAN UNION MEMBERSHIP

Hakan SAMUR*

ÖZET

1989'daki rejim değişikliğinden sonraki ilk yıllarda Polonya halkı Avrupa Birliği üyeliğini, değerlere dayalı ve yüzlerce yıldır beklenen Avrupalı kabul edilme özleminin son bulacağı bir durak olarak kabul ediyor ve yüksek oranla destekliyordu. 1990'ların ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan yeni koşullar, böyle bir Avrupalılık idealizmini yavaş yavaş geri plana atmış ve AB üyelik sürecini halk nezdinde, bir takım fayda-maliyet analizlerinin ve pragmatik değerlendirmelerin konusu haline getirmiştir. Birliğe yönelik değer odaklı ve idealist algılar eski etkisini kaybedince de AB konusunda şüphecilik ve muhalefet hissedilir derecede artmıştır. Birliğe bakıştaki bu algısal değişim tam üyeliğin elde edilmesinden sonra da devam etmiş ve 2004 sonrasında AB hususunda artan halk desteği, yine büyük oranda ekonomik faydacılık kriterinin baskın olduğu pragmatik yaklaşımların ürünü olmuştur. Bu çalışma, Polonya halkındaki AB algısının ve değerlendirmesinin idealist bir çerçeveden pragmatik olana doğru değişimini yukarıda açıklanan üç dönem halinde incelemekte ve böyle bir değişimin muhtemel etkilerini ortaya koymaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Polonya, Avrupalılık, Avrupa Birliği Algısı, Avrupa'ya Dönüş, İdealizm, Pragmatizm*

---

* Bu çalışmamı hazırlamamda TÜBİTAK-BİDEB'in desteğiyle, Wroclaw Üniversitesi Siyaset Bilimi Enstitüsü merkezli iki aylık Polonya ziyaretimin faydası büyük olmuştur. Hem TÜBİTAK'ta hem de Polonya'da yardımı dokunan herkese teşekkür ederim.

** Doç. Dr., İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Mardin Artuklu Üniversitesi. E-Mail: hsamur@hotmail.com

ABSTRACT

In the first years after the regime change in 1989, the people of Poland were accepting the European Union membership as a final destination that would end a value-based and centuries-old aspiration of being considered (Western) European, and supporting with high percentage. However, the new conditions surfaced in the second half of the 1990s pushed such an idealism of Europeanness into the background and, turned EU membership into a matter of cost-benefit analysis and pragmatic evaluations for people. When the value-based and idealist perception about the Union lost its effect, then, skepticism and opposition about the EU increased discernibly. This perceptional change about the Union has continued after the accession to the membership, and increasing support about the EU after 2004 has, to a large extent, become the result of pragmatic approaches heavily based on economic utilitarianism. This study investigates the changing of EU perception and evaluation among the Polish people from an idealist perspective to a utilitarian one through the aforementioned three periods and, attempts to explore the possible impacts of such change.

Keywords: *Poland, Europeanness, Perception of the European Union, Return to Europe, Idealism, Pragmatism.*

Giriş

Avrupa'nın altmış küsur yıldır devam eden barış ve dayanışma eksenli siyasi birlik olabilme idealini belki de en özlü şekilde dile getiren cümlecik "daha yakın Birlik - ever closer Union" mottosu ise; geçen bu süre içerisinde söz konusu ideale en büyük ivmeyi katabilecek gelişmelerden birini de yine "Avrupa'ya dönüş - return to Europe" mottosuyla özetlenebilecek ve 1990'ların başında, Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri'nin Avrupa Birliği (AB) içerisinde yer alma istekleri oluşturmuştur. Nasıl ki birinci motto prosedürel, selektif ve uluslararası nitelikteki bir işbirliğinin ötesinde normatif, topyekûn ve ulus üstü bir birlik idealini ortaya koyuyorsa; tarihsel arka plana da vurgu yapan ikinci motto, özellikle kıtanın orta kesiminde yer alan kimi devletlerin Avrupalılık duygularını güçlü bir şekilde yansıtıyordu. Yine 1970'lerde ilk gündeme getirilişinin ardından 1980'lerin ortalarından itibaren hayata geçirilen kimi politikalar[1] ve

1 Örneğin 1985'teki Adonnino Raporları doğrultusunda hayata geçirilen ortak marş, ortak bayrak gibi birçok kimlik eksenli politika.

1990'larla beraber yoğunlaşan ortak vatandaşlık tartışmaları daha yakın Birlik idealinin en kritik unsurunun, yani ortak kimlik veya ortak bilinç inşa etme unsurunun devreye sokulduğunu gösteriyor ve "Avrupa'ya dönüş" mottosu kapsamında özellikle Polonya, Macaristan, Slovakya ve Çek Cumhuriyeti gibi Orta Avrupa ülkelerindeki yaygın inanış, böyle bir ortak kimliğe ya da bilince katkı sağlayacak birçok tarihi ve kültürel yapıtaşının ve yüksek bir Avrupalılık arzusunun da AB'ye katkı sağlamak için kendi ülkelerinde hazır bulunduğunu ileri sürüyordu.

En başından beri bayraklaştırılan "daha yakın Birlik" mottosu çerçevesinde ortak Parlamento'dan ortak vatandaşlığa kadar siyasi bütünleşme açısından anlam ifade eden ya da başka birçok kritik alanda ortak politikalar geliştirmeyi sağlayan ilerlemeler kaydedilmiştir. Bütün bu ilerlemelere rağmen Avrupa'daki bütünleşme hareketinin ne derece başarılı olduğu, üye ülke toplumları tarafından ne derece içselleştirildiği ve dahası bugüne kadar alınan mesafenin gerçekten de üye ülkelerin pragmatist ve çıkarlara dayalı değil de idealist, paylaşımcı ve değerlere dayalı yaklaşımlarının bir ürünü olup olmadığı her zaman tartışma konusu yapılmıştır. Bu çalışmada, söz konusu tartışmalara da katkıda bulunabilecek bir şekilde, Polonya toplumundaki AB algısını ve AB ile olan ilişkileri şekillendiren motivasyonların zaman içinde idealist, güven esaslı ve değerlere dayalı bir durumdan pragmatist, şüpheci ve çıkarlara dayalı bir duruma değişimi üzerinde durulacaktır. Başka bir ifade ile 1990'ların başında "Avrupa'ya dönüş" retoriği ve Avrupalılık hissiyatı gerek siyasi elitler ve aydınlar ve gerekse geniş halk kitleleri açısından en ihtiraslı bir şekilde sahiplenilirken ve AB üyeliği de idealist çerçevede değerlendirilirken; hem üyelik öncesi süreç hem de üyelikten sonraki gelişmeler Polonya toplumunda söz konusu idealizmi aşındırmış ve AB ile olan ilişkileri daha pragmatist ve şüpheci bir formata dönüştürmüştür. Çalışma yer yer siyasi elitlerin ve aydınların konumlarına da değinmekle beraber, esas olarak bütün toplumdan hareketle böyle bir değişimin sebepleri ve muhtemel etkileri üzerinde durulacaktır.

Konuya geçmeden önce idealizm ve pragmatizm kavramlarını hangi çerçevede kullandığımızı kısaca açıklamak yerinde olacaktır. Niedermayer ve Westle oryantasyon kavramını, herhangi bir objeye karşı bir kişinin kafasında sahip olduğu her şey şeklinde tanımlar. Daha önce bu konuda yazmış siyaset bilimcilerin sınıflandırmalarını karşılaştırarak ulus devlet sınırlarını aşan siyasi işbirliği yapılanmalarına ve bu arada AB'ye yönelik bireylerde oluşan or-

yantasyon şekillerini inceledikleri çalışmalarında[2] en çok üzerinde durdukları husus; bireylerin, söz konusu siyasi objeyle ilgili pozitif ya da negatif içerikli değerlendirmeleri ve bunlara dayalı destekleridir. Bu destek de genel olarak iki şekilde ortaya çıkar: Ya somut çıkarlara ve fayda-maliyet analizlerine dayanan rasyonel bir destektir ki (utilitarian support), bizim burada kullandığımız AB'ye pragmatik yaklaşımla örtüşmektedir. Ya da değerlere ve bir takım maddi olmayan, içselleştirilmiş, duygusal beklentilere dayanmaktadır ki bu da bizim burada kullandığımız idealizm kavramı ile çakışmaktadır (affective-diffuse support). Kurum ya da aktör olsun bir siyasi figüre pragmatik yaklaşanlar ve faydacı destek sunanlar konjonktüre göre ve bazen çok kısa zaman dilimlerinde bile tutumlarını değiştirebilirler. Desteğin niteliği değerlere dayalı olursa, işbirliği ve yakınlaşma daha sağlam temellere oturur ve sürdürülebilir bir nitelik kazanır. AB'nin, başlangıçtan beri hayal edildiği gibi tam anlamıyla bir siyasi birliğe dönüşebilmesi için üye ülke halklarına dayalı bir toplumsal desteğin bulunması, bu toplumsal desteğin de çıkarları önceleyen ve maddi getirilere göre her an değişebilecek bir mahiyet yerine, değerlere dayalı ve içselleştirilmiş olması gerekir. Elbette ki söz konusu içselleştirilmiş ve ideal desteğin sağlanabilmesi için insanların maddi beklentilerinin karşılanması ve belli bir oranda faydacı desteğin de oluşturulabilmesi gerekir. Zaten AB bütünleşmesi özelinde de başlangıçta benimsenen yeni fonksiyonelci strateji böyle bir yol haritası öngörüyor, önce ekonomik alanda kazanılacak ve halka yansıtılacak başarılarla başka alanlarda yeni ortak politikalar ve giderek tam bir birlik inşa etmeyi amaçlıyordu. Ancak, bu yol haritasının devam ettirilebilmesi için belli bir noktadan sonra mutlaka değerlere dayalı ve içselleştirilmiş bir toplumsal desteğin devreye sokulması gerekiyor ki, bu çalışmanın amacı da zaten Polonya örnek olayında halkın desteğinin niteliğini sorgulamaktır.

Bütün bu açıklamalar çerçevesinde, Polonya'da halkın AB'ye yönelik bakış açısının idealizmden pragmatizme doğru evrilişini genelde üç dönem halinde incelemek mümkündür. 1989 yazındaki rejim değişikliğinden, kabaca 1996 ortalarına kadar devam eden birinci dönemde "Avrupalı olma" vurgusu ile özdeşleştirilen AB üyesi olma arzusu belirgin bir şekilde kendisini göstermiştir. Tarihi, kültürel veya güncel birçok motivasyon ile beslenen ve hemen her yönüyle idealist çerçeveye oturan söz konusu arzu, aynı zamanda, neden Orta ve Doğu Avrupa genişlemesinin AB bütünleşmesine motivasyon bakımından

2 Oskar Niedermayer ve Bettina Westle, "A Typology of Orientations", içinde Oskar Niedermayer ve Richard Sinnot, der., *Public Opinion and Internationalized Governance*, (Oxford: Oxford University Press, 1995), s. 33-50.

bir ivme katabilecek potansiyele sahip olduğu hususunda en başta öne sürülen düşüncemizi de açıklar niteliktedir. AB'ye uyum ve adaylık sürecinin yeni bir anlayış ve kurumsal yapılanmayla ele alınması ve AB'nin toplum içinde daha somut bir şekilde tartışılması ile 1996 ortalarından itibaren, söz konusu idealist düşünce ve algı iklimi de yerini yavaş yavaş şüpheciliğe, sorgulamalara ve pragmatik düşünce ve tutumlara bırakmıştır. Mayıs 2004 sonrasında ise Birlik üyesi olmaktan kaynaklanan yeni durum, beraberinde Polonyalıların AB'ye yaklaşımlarında söz konusu düşünce ve tutumların daha somut bir hal almasına yol açmıştır. Sayılan bu üç dönemin her biri ayrı bölümler halinde ele alınacaktır. Halkın düşüncelerini yansıtacak istatistikî veriler için yaygın olarak kullanılan iki temel kaynağa başvurulacaktır: Avrupa Komisyonu'na bağlı Eurobarometre'nin ve Polonya'nın alanında en bilinen ve güvenilir kuruluşu olan Kamuoyu Araştırma Merkezi'nin (CBOS) araştırmaları.

Son olarak belirtmek gerekir ki, ulaşılmak istenen ve idealizm yönü ağır basan hedefleri olsa bile AB'nin halihazırda gerek kurumsal yapılanması gerekse üye ülkeler arası ilişkiler bakımından idealist ya da pragmatik bir kimliğe sahip olup olmadığı konusu bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Polonya halkındaki AB algısının değişiminde, AB'nin ya da tek tek üye ülkelerin ne dereceye kadar sorumluluğunun bulunduğu konusu da çalışmanın sınırları dışındadır. Burada anlatılmak istenen; Polonya'da var olan ve Avrupa'da birlik projesinin başlangıçtan beri kendisi için belirlediği idealist hedeflere uygun düşen bir toplumsal algı ikliminin üyelikten önceki adaylık süreci ve üyelikten sonraki yıllar boyunca epeyce değişime uğraması durumudur. Polonya'nın AB üyeliği yolunda geçirdiği siyasi ve ekonomik dönüşüm sürecini konu edinen doktora çalışmamızın ve o dönemde bu ülkeye yaptığımız ziyaretlerin ardından geçen on yıl; bunun sonrasında artık AB üyesi olmuş bir Polonya'da üyeliğin etkilerini araştırmak üzere geçtiğimiz sene gerçekleştirdiğimiz ziyaret, ülkedeki değişimi gözlemleme açısından önemli bir fırsat sunmuş ve Polonya'yı böyle bir çerçevede yeniden ele alma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Avrupa'ya Dönüş İdealizmi

Daha önce de vurguladığımız gibi Avrupa bütünleşmesi açısından asıl kritik nokta; Avrupalılık temelinde bir birliktelik ruhunu ve Birlik'e aidiyet duygusunu inşa etmek şeklinde ortaya çıkarken 1990'ların ilk yarısındaki Polonya, söz konusu Avrupalılığın en güçlü şekilde hissedildiği ve bu hislere dayalı bir Birlik'in özleminin fazlasıyla çekildiği yerlerden biri idi. O dönemin Polonya'sına biraz daha yakından bakmak açıklayıcı olacaktır.

Tarihlerinin son iki yüzyıllık bölümünün neredeyse tamamını bağımsızlıktan yoksun ya da başka bir devletin tahakkümü altında geçiren Polonya halkı bütün bu süre içinde romantik tonları ağır basan iki büyük idealle yaşamıştır. Bu idealler; içe dönük yüzüyle modern bir ulus devlet kurma ideali ve dışa dönük yüzüyle de Avrupalı olma, Avrupalı kabul edilme idealidir. 1989 sonrası konjonktür, bu iki ideali aynı anda gerçekleştirebilmek için muazzam bir fırsat yaratmıştı. Güçlü ve demokrasisini konsolide etmiş bir ulus devlet olarak Polonya, Avrupa kulübünde yerini alabilecekti. Yeni dönemin bütün politikaları da bu iki genel parametre çerçevesinde oluşturuluyordu. Örneğin, yeni Polonya AB normlarının, doğusundaki ülkelere de yaygınlaştırılması hususunda kendisinde bir misyon gördüğü gibi gerek Almanya ile ve gerekse de diğer komşularıyla olan tarihsel problemlerini AB ideali uğruna sonlandırma yoluna gidiyordu.[3] Rejim değişikliğinden sonra ülkenin ilk komünist olmayan başbakanı sıfatıyla görev yapan Tadeusz Mazowiecki, Şubat 1990'da Avrupa Parlamentosu'nda yaptığı konuşmada Polonya'nın AB'ye katılma isteğini açıklarken aslında Polonya halkının yüzlerce yıllık bir tarihi arka plana dayandırdığı gerekçelerle ülkeleri için neredeyse doğal bir hak olarak gördüğü ve büyük bir özlemle kavuşmayı beklediği bir arzuyu dile getiriyordu. Gerçekten de Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yönelik 1990'da gerçekleştirilen ilk Eurobarometre araştırmasında Polonyalıların yüzde 72 gibi önemli bir oranı beş yıl içinde AB'ye üye olunmasını desteklerken (üstelik bunların içinde yüzde 55'lik bir kesim hemen üyelik arzusunu açıklarken) AB üyeliğini asla istemeyenlerin oranı sadece yüzde 2'de kalmıştır.[4] 1990'ların başında AB üyeliğine destek oranının yüksekliğini teyit eden başka araştırmalar da yapılmıştır.[5]

Şüphesiz Komünist rejimin yoksullaştırıcı deneyiminden henüz çıkmış ve dönüşüm sürecinin ekonomik anlamda en sancılı zamanlarını yaşayan bir ülkede faydacı yönleri bulunmakla beraber, bu desteği besleyen motivasyonlar arasında değerlere dayalı olanların yoğunluğu önemli bir düzeyde idi. Birçok entelektüelin de işaret ettikleri gibi AB'ye katılma arzusunun o yıllarda böylesine yüksek düzeyde şekillenmesinde ekonomik beklentilerle beraber Avrupa-

3 Timothy Snyder, *The Reconstruction of Nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569-1999*, (New Haven: Yale University Press, 2003).

4 Jurgen Hofrichter ve Inge Weller, *A Report Prepared Upon Central and Eastern Eurobarometer-1990*, (Brüksel: Commission of the European Community, 1991), s. 39.

5 "Opinie o Integracji Polski z Unią Europejską", *CBOS* , No. 2001/36, 10 Kasım 2014, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2001/K_036_01.PDF, s. 2.

lı sayılma,[6] Batılı kabul edilme[7] ve özgürlük ve demokrasi gibi değerlere dayalı bir gelecek özlemi içerisinde olma[8] şeklindeki maddi olmayan beklentilerin yeri fazlaydı. Yani AB üyeliği ile Avrupalılık arasında doğrudan bir ilişki kuruluyor ve AB'ye katılma bir modernleşme ya da uygarlaşma aracı olarak algılanıyordu. Eski rejime karşı mücadelenin önemli simalarından Adam Michnik de AB'den ayrı düşünmediği Avrupa'nın, kendileri açısından ne ifade ettiğini şu sözlerle açıklıyordu:[9]

> *Avrupa, ben ve arkadaşlarım gibi insanlar açısından 1989'dan önce ne idi? Avrupa özgürlük, normalleşme ve ekonomik rasyonalite anlamına geliyordu. Avrupa, Sovyet diktası tarafından zorla sürgün edilmiş olsak bile doğal olarak ait olduğumuz Batı idi. Avrupa, batı ufkunda bir ışıktı, bizim ülkemizin de bir gün özgür olabilme umuduydu.*

Avrupalılık ideali o derece benimsenmişti ki 1990'daki ilk bölgeye yönelik Eurobarometre Araştırması'nda salt bir Birlik üyeliğinin de ötesinde, Avrupa Birleşik Devletleri kurulması fikrini destekleyenlerin oranı dahi yüzde 70'e yakın bir düzeyde gerçekleşmiştir.[10] Birlik'in işleyişi hakkında bile yeterli bilgiye sahip olunmadan sunulan bu heyecanlı desteğe bakıldığında, insanın çocukluğuna nispetle o yıllara Stadtmuller'in ifadesiyle "masumiyet dönemi" demek[11] ve tam da Avrupa siyasi bütünleşmesinin sürdürülmesi için gerekli olan bir aidiyet potansiyelini barındırdığını söylemek yanlış sayılmayacaktır.

Polonya'daki bu Avrupalı kabul edilme ve Batı Avrupa uygarlığının bir parçası addedilme yönündeki isteğin tarihi ve kültürel sebepleri oldukça eskilere dayanır. Daha 15. yüzyılda ilk yankıları duyulan ve sonraki yüzyıllarda ülkenin entelektüelleri tarafından artarak dile getirilen yaygın bir düşünceye göre Polonya büyük ölçüde Latin Hristiyanlığının ve bunun doğal uzantısı olarak Batı

---

6 Francis Millard, *Polish Politics and Society*, (Londra: Routledge, 1999); Elżbieta Stadtmuller, "Polish Perceptions of the European Union in the 1990s", içinde Karl Cordell, der., *Poland and the European Union* (Londra: Routledge, 2000), s. 86-105.

7 Xymena Dolinska, "Poland's Membership of The European Union From Support to Rejection" içinde Lena Kolarska-Bobinska, der., *Before the Great Change - Polish Public Opinion and EU Enlargement*, (Varşova: Institute of Public Affairs, 2001), s. 14.

8 Stadtmuller, 2000.

9 Adam Michnik, "What Europe Means for Poland", *Journal of Democracy*, Cilt. 14, Sayı. 4, 2003, s. 128.

10 Hofrichter ve Weller, 1991, s. 39.

11 Elzbieta Stadtmüller, "Federal Ideas of Europe in Contemporary Polish Discourse", içinde Thomas Lane ve Marian S. Wolanski, der., *Poland and European Unity: Ideas and Reality*, (Varşova: University of Wroclaw Publishing House, 2007), s. 204.

Avrupa'nın kültürel havzası içerisinde yer almış; sadece yer almakla da kalmamış, tarih boyunca bu havzanın varlığını sürdürebilmesi hususunda doğudan gelen saldırılara karşı her zaman kendisini siper etmiştir. Batı Avrupa'nın ekonomik ve sosyal ilerlemesinde, Polonya'nın ve halkının böylesine fedakârca davranmalarının ve "*Christ of nations*" vasıflandırmasında vurgulandığı gibi başka ulusların kurtuluşu için kendilerini feda etmelerinin katkısı büyük olmuştur.[12] Bu misyon sadece ülkenin yüzyıldan fazla bir süre bağımsızlığını kaybettiği 1795 sonrası dönemde değil, daha sonraki dönemlerde ve en son Batı'nın selameti uğruna komünizmin etki alanına terk edilmesinde de kendini göstermiştir.

Coğrafi açıdan yakınlık ve batıdaki ülkelerle iletişim kanallarının diğer bölge ülkelerine oranla fazlalığı; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ülke sınırlarının yüz kilometre kadar batıya kaydırılması; Avrupa ve Amerika'da yüksek miktarda Polonya diasporasının bulunması; Polonya sınırları içerisinde farklı uluslardan azınlıkların barış içinde yaşamaları ve zaten ülke tarihinde de çok kültürlülüğe ilişkin uzun ömürlü Polonya-Litvanya Birliği tecrübesinin bulunması; Avrupa'nın ilk liberal Anayasası sayılan 1791 Anayasası'nın varlığı; hak ve özgürlükler için mücadele geleneği ve daha birçok başka gerekçe de ülkenin Avrupalılığının kanıtı olarak ileri sürülmüş ve AB üyeliğinin, neredeyse Polonya'nın doğal bir hakkı olduğu inanışını beslemiştir.

Bölgedeki rejim değişikliklerine AB tarafından gelen olumlu destek, yardım vaatleri, doğuyu da kapsayan idealist Avrupalılık söylemleri[13] ve hatta bu ülkelerin söz konusu ideal çerçevesinde yapacakları katkıların dile getirilmesi ülkedeki iyimser havayı iyice körüklemiştir. Sayılan son hususla ilgili bir örnek vermek gerekirse: Orta ve Doğu Avrupa'daki demokratik dönüşümlerin öncüsü ve yakın tarihinde bile dayanışma, barış gibi bir takım değerlerin taşıyıcısı olarak Polonya'nın tam da AB'nin söylemlerinde dile getirdiği değerlere dayalı bir dış politikanın yani "dış politikaya normatif yaklaşımın" gerçekleştirilmesi açısından Birlik'e katkı sağlayacağı söylenmiştir.[14]

12 Polonya'nın, Batı Avrupa'ya ait olduğunu ve onun doğudaki sınırını teşkil ettiğini ifade eden başka birçok kavram da tarih boyunca tedavülde bulunmuştur: Rampart of Europe, Eastern bastion, antemurale Christianitatis, vs.

13 Bir örnek vermek gerekirse: Birliğe katılmak isteyen bütün ülkelerle imzalanan Ortaklık Antlaşması'nın adı, Avrupa bütünleşmesine vurgu yapmak amacıyla, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri bağlamında "Avrupa Antlaşması" şeklinde adlandırılmıştır.

14 Małgorzata Klatt, *Poland and Europeanization 2044-2010*, (Warsaw: Scholar Publishing House, 2012).

Sayılan bütün bu gerekçelerden dolayıdır ki, özellikle 1990'ların ilk yarısındaki sosyo-ekonomik sorunların ve siyasi istikrarsızlıkların fazlalığına rağmen modern ve uygar Avrupalı toplumlar içerisinde yer alma ideali nedeniyle demokratikleşme ve ekonomik dönüşüm reformları sabırla desteklenmiştir. Yine aynı ideal uğruna halkta meydana gelen başka bir düşünsel değişimden de bahsetmek yararlı olacaktır. Her ne kadar en fazla sevilen uluslar listesinde son sıralarda yer alsa da,[15] 1997 gibi ileri bir tarihte bile Polonyalıların yüzde 73'ü en büyük iki tarihi düşmandan biri kabul edilen Almanya ile barış sağlanabileceği umudunu taşıyordu. İşte Polonyalıların idealist bir Avrupa bütünleşmesine yapabilecekleri katkıların bir başka örneğini de bu umutlarda aramak gerekirdi. Ya da durumu tersinden açıklayacak olursak; AB'nin kendi bütünleşmesine yönelik, Orta ve Doğu Avrupa genişlemesinden sağlayabileceği katkılardan biri de bu barışsever ve uzlaşmacı damarı iyi değerlendirmekten geçiyordu.

AB Siluetinin Somutlaşması ve Avrupa-AB Ayrımı

Birlik Üyeliğine İdealist Yaklaşımın Zayıflaması ve Sebepleri

Polonya'da geniş bir yaygınlıkla varlığını hissettiren idealist AB destekçiliği, yaklaşık olarak 1996 yılı ortalarına kadar ağırlığını korumuştur diyebiliriz. O tarihten itibaren söz konusu iyimser, idealist ve romantik havanın, nasıl hızlı bir şekilde AB konusunda önceleri şüpheciliğe ve daha sonraları da eleştirel bakış açısına, pragmatik değerlendirmelere ve nihayetinde kayda değer bir toplum kesimi açısından AB karşıtlığına dönüştüğünü birkaç sebebe dayandırarak açıklamak mümkündür. Bu sebeplere geçmeden önce, belki de bahsedilen köklü algısal dönüşümün ortaya çıkmasına zemin hazırlayan ve daha Birlik'le işbirliğine yönelik somut adımların atılması ile beraber ilk örnekleri gözlemlenebilecek başka bazı gelişmelerden söz etmek gerekir.

1989 yazı gibi erken bir dönemde, aralarında bütün AB üyelerinin de bulunduğu G-24 ülkelerinin vaat ettiği yardımlar ve yine kısa sürede Polonya ve Macaristan'a yönelik hazırlanan PHARE Programı, ülkedeki Avrupa'ya dönüş idealini ve Birlik hususundaki iyimser havayı neredeyse zirveye çıkarmıştı. Ancak bu iyimserliğin en azından bazı siyasi elitler açısından yerini şaşkınlığa ve belki de hayal kırıklığına bırakması fazla uzun sürmedi. Çünkü bahsedilen yardım programlarının ardından, iş AB'ye katılma meselesini konuşmaya gel-

15 "Polish Public Opinion Ekim 1997", *CBOS*, 25 Ekim 2014, http://cbos.pl/PL/publikacje/public_opinion/1997/10_1997.pdf, s. 3.

diğinde, yaklaşımlar bir anda değişmeye başlamıştı. İki taraf arasında üyeliğe yönelik ortaklık ilişkisinin başlangıç noktasını oluşturan Aralık 1991 tarihli Avrupa Antlaşması, Polonya tarafındaki bu şaşkınlığın ve hayal kırıklığının ilk örneği sayılabilir. 1992-1993 yıllarında Başbakanlık yapan Hanna Suchocka, Avrupa Antlaşması'nın kendilerindeki iyimser beklentileri nasıl karşılıksız bıraktığını şu sözlerle açıklamıştır:[16]

> *Geçmişimizden kopma hususunda en önemli anlardan biri, Avrupa Topluluğu ile yakınlık kuracak antlaşmaların sonuçlandırılması olmuştu. Bu antlaşmaların ideal durumdan uzak olduğunu biliyorduk ancak bu antlaşmaları, her şeyden önce Avrupa'ya dönüşümüzün önemli bir aşaması olarak görüyorduk. Her ne kadar tecrübelerimiz zaman zaman hayal kırıklığı oluştursa da biz hâlâ onları aynı şekilde görüyoruz. Görünüşe göre, Avrupa Topluluğu artık bizim ihtiyaçlarımızın ve isteklerimizin daha fazla farkında ve entegrasyon sürecine ivme kazandırılması hususunda da daha fazla ikna olmuş durumda. Buna rağmen, Topluluk'un ve üye ülkelerin günlük işleyişinde farklı bir eğilim göze çarpmaktadır. Onlar için karar verme faktörünün Avrupa'nın ve Topluluk'un uzun vadeli vizyonu değil de bazı özel çıkar grupları, bölgeleri hatta belirli endüstri sektörleri olduğu izlenimi vardır.*

Bu uzun alıntı, Avrupa bütünleşmesine ilişkin Polonya'daki idealist umutların, Birlik'teki muhataplarda gözlemlenen pragmatizme dayalı politika üretme yöntemi ile talihsiz karşılaşmasını özetler niteliktedir. Avrupa Antlaşmalarının, adil olmayan ve Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden ziyade AB ülkelerine büyük ticari avantajlar sağlayan içeriği hakkında literatürde çok sayıda değerlendirme yapılmıştır.[17] Hatta daha bu antlaşmalardan önce bile AB'nin doğusundaki devletleri alkışlamasını ve onlara üyelik dâhil yardım eli uzatma vaatlerini, Avrupa bütünleşmesi idealizminden ziyade reel politiğin zorlamasına dayandıranlar da az değildir. Örneğin Berend[18] AB'nin ilk andaki yardım vaatlerini Soğuk Savaşın henüz tam olarak ortadan kalkmadığı endişesine ve sosyalist sistemin tamamen silinip gitmesi beklentisine dayandırıyordu. Yazara göre, söz konusu konjonktür değişince, artık Batı'daki devletlerin coşku-

16 Józef Fiszer, "Poland's Expectations Towards Western Europe", *Polish Political Science*, Cilt. 3, 1994, s. 173.

17 Helen E. Hartnell, "Association Agreements between the EC and Central and Eastern European States", *Acta Juridica Hungarica*, Cilt. 35, Sayı. 1-2, 1993, s. 225-236; Andrew Duff, *Reforming the European Union*, (Londra: Federal Trust, 1997); David Phinnemore, *Association: Stepping Stone or Alternative to EU Membership*, (Sheffield: Sheffield Academic Press, 1999).

18 Ivan T. Berend, *Central and Eastern Europe 1944-1993: Detour from Periphery to Periphery*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), s. 335.

sunu destekleyecek motivasyon kalmamıştı. Aynı şekilde Mayhew'e[19] göre de Orta ve Doğu Avrupa genişlemesi bölgede, AB'nin dağılmasına kadar gidebilecek yeni kaotik durumların ve istikrarsızlıkların ortaya çıkmaması adına Birlik açısından *mecburen* dikkate alınan bir tercihti.

Bütün bunlara rağmen, Polonya'daki siyasi elitler ve geniş halk kesimleri 1990'ların ikinci yarısına kadar AB'ye katılma arzularını başlangıçtaki romantik ve idealist düşünce tarzlarında ve motivasyonlarında fazla değişiklik olmadan dile getirmeye devam ettiler. Bunun böyle olmasında ve daha gerçekçi değerlendirmeler yapılmamasında, halkın AB'ye yönelik umudunu diri tutacak şekilde, üyelik sürecinde Avrupa Antlaşması, Kopenhag Zirvesi, adaylık başvurusu gibi adımlar atılmasının ve bu adımların Polonya'nın Avrupalı kabul edilmesi bakımından başarıymış gibi yansıtılmasının ve algılanmasının payı büyüktür.

Kabaca 1996 yılı ortalarından itibaren ise toplumdaki AB algısı hızla değişmeye başlamış ve sadece birkaç yıl içinde Polonya'da hatırı sayılır oranda AB üyeliğine karşı bir kesim ortaya çıkmıştır. Birlik üyeliği hususunda Polonya halkının gösterdiği düşünsel kırılmayı Tablo 1'deki üyelik destek oranlarından gözlemlemek mümkündür. 1997 ortalarına kadar yüzde 70'lerin üzerinde seyreden üyelik destek oranları, bir ara yüzde 55'lere kadar gerilemiştir. 1990'ların sonları ile 2000'lerin başında halkın AB konusunda yaşadığı hayal kırıklığı ve tereddütler, bir anda komünist döneme olan özlemi de ön plana çıkarmış ve 1989'daki sistemik değişimi iyi bir şey olarak görenlerin oranı yüzde 55-60 düzeylerine kadar gerilemiştir.[20] Altı çizilmesi gereken önemli bir nokta şu ki; burada söz konusu olan sadece AB'ye desteğin azalması değil, aynı zamanda AB hakkındaki değerlendirmelerin de daha çok pragmatik bir yöne doğru kaymış olmasıdır. Nedenlerini kısaca ele alacak olursak, bu destek oranlarındaki azalış ve pragmatizme doğru yol alış daha net bir şekilde anlaşılacaktır:

19 Alan Mayhew, *Recreating Europe*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), s. 180.

20 "Opinions About Social and Political Changes in Poland after 1989", *CBOS*, No. 2014/62, 15 Aralık 2014, http://cbos.pl/EN/publications/reports/2014/062_14.pdf.

Tablo 1: AB Üyeliği Hususunda Halkın Görüşü 1994-2004

Yıl (Ay)	94 (6)	95 (5)	96 (5)	97 (3)	97 (8)	98 (5)	98 (12)	99 (5)	99 (11)	00 (2)	00 (5)	00 (9)	01 (3)	02 (7)	03 (5)	04 (1)
Olumlu	77	72	80	72	72	66	64	55	59	55	59	55	55	57	66	61
Olumsuz	6	9	7	12	12	19	19	26	26	26	25	26	30	26	18	30
Kararsız	17	19	13	16	15	15	17	19	15	19	16	19	15	17	16	9

Kaynak: CBOS 36/2001 ve 16/2004 raporlarından derlenmiştir.

Kurumsal Yeniden Yapılanma: İlk bölümde bahsedilen romantik ve idealist Avrupalılık eğilimleri üzerine bina edilen ve toplum nezdinde ağırlığı olan siyasi partilerin hemen hemen tamamı da AB üyeliğini tartışılmaz bir hedef olarak belirlemişlerdi. Birlik'le ikili ilişkilerdeki tecrübeler ve yukarıda örneklendirdiğimiz hayal kırıklıklarına rağmen siyasi elitlerin ve bürokratların tutumlarını değiştirebilmeleri, AB ile ilişkileri daha gerçekçi pencereden gözlemleyebilmeleri ve adaylık sürecinin yürütülmesini daha ayakları yere basan bir kurumsal yapıya kavuşturabilmeleri için 1995 sonrasını beklemek gerekmiştir. Aralık 1995 Madrid zirvesinde somut bir üyelik tarihinden bahsedilmeden, başvuran ülkelerin AB normlarına uyum performansına göre adaylıklarının değerlendirileceği kararı çıktığında; Polonyalı siyasiler tarafından artık iyice anlaşılmıştı ki, bu iş tarihi gerekçelere ve romantik söylemlere dayandırılarak başarılacak bir iş değildi. Mart 1996'da yayınlanan bir Parlamento raporunda da vurgulandığı gibi AB üyeliğinin başarılabilmesi için öncelikle ülkede gerekli çalışmalar yapılmalıydı ve ancak ondan sonra Polonya, AB ile görüşebilirdi.[21] Hem devlet kurumları hem de siyasi partiler AB ile ilişkileri sürdürme açısından yeniden yapılanmaya ve olayları, iletişimde bulundukları AB ülkelerindeki ya da kurumlarındaki muhataplarının tarzlarını da örnek alarak değerlendirmeye koyuldular.[22] Her ne kadar Birlik'in hemen her konuda belirlediği standartlar varsa da söz konusu tarzlar, büyük oranda ülkesel çıkarlara dayalı

21 Teresa Los-Novak, "Contemporary Government Attitudes Towards the European Union", içinde Karl Cordell, der., *Poland and the European Union*, (Londra: Routledge, 2000), s. 20.

22 Hakan Samur, "Polonya'nın Avrupa Birliği'ne Katılım Süreci", içinde Ercüment Tezcan, İlhan Aras, Altuğ Günar, der., *Avrupa Birliği'nin Doğu Avrupa ve Batı Balkanlar Genişlemesi – AB36 Mümkün mü?*, (Bursa: Sentez Yayıncılık, 2015).

ve pazarlıklar içeren bir çerçeveye sahipti. Bizzat Temmuz 1996'da Avrupa Entegrasyon Komitesi'nin oluşturulmasıyla başlayan kurumsal yeniden yapılanma sürecinin kendisi bile pragmatik bir yöntemle sürdürülmüş ve üyeliğe kadarki dönemde gelişen durumlara ve devam eden "öğrenme sürecine" göre sık sık değişikliğe tabi tutulmuştur.

Anti-AB'ci Akımların Örgütlenmesi: Bir yandan dönüşüm sürecinin sancıları diğer yandan da AB ülkelerinin Polonya'ya yönelik tutumları hususunda ortaya çıkan tereddütler politik kutuplaşmaların artmasını ve aşırı sol veya sağdaki kesimlerin söz konusu ortamda kendi politik zeminlerini güçlendirme arayışlarını hızlandırmıştır.[23] Üyelik karşıtı olan bu kesimlerin 1996 sonrasında daha örgütlü bir şekilde sahnede yer almaya başlaması, AB hususundaki olumsuz argümanların daha sık ve yoğun bir şekilde gündemde kalmasına yol açmıştır. Polonya tarihinde belki de en önemli ve süreklilik arz eden kurumsal aktör konumunda olan, 1989 sonrası dönemde de ülke siyasetinde belirleyici olmak isteyen ve fakat AB normları doğrultusundaki demokratik ve ekonomik dönüşüm programları nedeniyle kendi ağırlığını arzuladığı ölçüde hissettiremeyen Roman Katolik Kilisesi'nin de "kışkırtıcılığı" ile hemen her konuda dini ve ulusal argümanlar daha yaygın bir şekilde dile getirilip, Avrupalılık ya da evrenselcilik yaklaşımları eleştirilir olmuştur. Yabancılara toprak satışından Polonya'nın AB içerisinde geri planda bırakılacağına, kürtaj meselesinden Almanya'nın Polonya'yı Birlik üyeliği sayesinde işgal edeceği spekülasyonlarına kadar birçok konu bu bağlamda örnek olarak verilebilir.[24] Öyle ki Mayıs 1996'da Polonyalıların sadece yüzde 20'si iki taraf arasındaki ilişkilerden AB'nin kârlı çıkacağını düşünürken, Şubat 2002'de bu oran yüzde 60'lara kadar yükselmiştir.[25] Söz konusu dini ve ulusal argümanlar gerek üyelik öncesi ve gerekse de üyelik sonrası dönemde, beklentileri karşılanmayan kesimler arasında belli bir etki gücüne sahip olmuştur. AB'ye katılım hususunda belirli meseleler üzerinden eleştirel tutumları bulunan örneğin Solidarity Electoral Action (AWS) ve Polish Peasant Party (PSL) seslerini daha fazla yükseltirlerken, açıkça AB karşıtlığı ile kurulan ilk ciddi siyasi oluşum olarak the Polish Agreement Nisan 1999'da hayata geçirilmiştir. The Polish Agreement'in

23 Stadtmuller, 2007, s. 205.

24 Stadtmuller, 2000; Ryszard Herbut, "Parties and the Polish Party System", içinde Karl Cordell, der., *Poland and the European Union*, (Londra: Routledge, 2000); Aleks Szczerbiak, "Polish Public Opinion: Explaining Declining Support for EU Membership", *Journal of Common Market Studies,* Cilt. 39, Sayı. 1, 2001, s. 105-122.

25 "Opinie o Integracji Polski z Unią Europejską", *CBOS*, No. 2002/59, 02 Aralık 2014, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2002/K_059_02.PDF.

devamı niteliğindeki the League of Polish Families 2001'deki Parlamento seçimlerinde yüzde 8 oy oranına ulaşırken yine AB üyeliğine karşı olan ulusalcı soldaki the Self Defence of the Republic of Poland (SRP) yüzde 10 oy almıştır.

Somut Konuların Tartışılmaya Başlanması: Süreci idare edecek kurumlar yeniden yapılandırılıp hemen her sektör ve toplumsal kesim açısından AB üyeliğinin neler getirip neler götüreceği daha somut bir şekilde ortaya konmaya başlandığında, toplumdaki AB algısının ve tartışmalarının niteliği de değişmeye başlamıştır. Polonya halkının esas itibariyle AB ile tanışmasının o yıllarda başladığını söylemek herhalde yanlış sayılmaz. AB üyeliği meselesinin genel temenniler ve soyut Avrupalılık söylemleri yerine daha somut ve detaylı konular çerçevesinde tartışılmaya başlanmasından sonra, insanların AB konusundaki değerlendirmeleri de hızlı bir şekilde fayda-maliyet karşılaştırması şekline dönüşme eğilimi göstermiştir.[26] Özellikle 31 Mart 1998'de başlayan Müzakere Süreci ile birlikte somut konuların kamuoyunda gündeme gelmesi durumu daha da belirgin bir nitelik kazanmıştır. Dolayısı ile yıllar içinde, geniş kesimler tarafından Birlik üyeliğine verilen "kayıtsız şartsız destek" yerini günden güne artan oranda bir nüfus açısından şüpheciliğe ve muhalifliğe bırakmış, AB ile ilgili konular çıkarlara dayalı bir perspektiften değerlendirilir olmuştur. Söz konusu perspektif kaymasını iki farklı örnek üzerinden somutlaştırmak mümkündür: Avroya geçiş ve Almanya algısı.

Tam üyelik meselesinin fayda-maliyet karşılaştırması üzerinden değerlendirilir olmasının bariz bir örneği avronun para birimi olarak benimsenmesi hususunda ortaya çıkmıştır. AB üyeliğine desteğin sürekli olarak düşme eğilimi gösterdiği yıllarda, AB ortak parasının Polonya tarafından da kullanılması önemli bir çoğunluk tarafından arzu edilen bir durum olmuştur. Şubat 2002'de gerçekleştirilen bir araştırmada her üç Polonyalıdan ikisi (yüzde 64) avroya geçişi desteklerken, buna karşı olanların oranı sadece yüzde 22'de kalmıştır. Bu oranlar ortak Avrupa Para Birimi (ECU) için 1996 yılında yöneltilen soru için de neredeyse aynı düzeylerde gerçekleşmiştir. Dahası, sadece AB üyeliğini destekleyenlerin yüzde 83'ü değil, üyeliğe karşı olanların da yüzde 36'sı avroyu ülke parası zlotinin yerine kullanma isteklerini deklare etmişlerdir.[27] Üyelik konusunda şüphelerin ve karşı tutumların arttığı bir dönemde avro destekçiliğinin istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi, Polonyalıların AB ile ilgili meselelerde seçici davrandıklarını göstermektedir. Avro tercihinin arkasında da, ülkedeki

26 Stadtmuller, 2000; Szczerbiak 2001.

27 "Czy Polacy Chcą Euro?", *CBOS*, No. 2002/20, 5 Ocak 2015, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2002/K_020_02.PDF.

ekonomik dönüşümün hâlâ devam eden olumsuzluklarına ve zlotinin zayıf konumuna bir tepkinin var olması ve AB üyeliğinin, büyük ölçüde ekonomik bir çerçevede değerlendirilmesi gerekçeler olarak düşünülebilir.

AB'ye bakış açısında idealizmden uzaklaşma şeklinde ortaya çıkan değişimin bir diğer kanıtı da tarihsel öteki konumundaki Almanya ile ilişkilerin halk tarafından nasıl algılandığı hususudur. Avrupa bütünleşmesine idealist duygularla yaklaştıkları 90'lı yıllarda Polonya halkının, AB üyeliği sayesinde Almanlarla bir uzlaşma ve barışın sağlanabileceğini düşündüklerini belirtmiştik. Hatta Polonya'nın AB'ye girme çabalarını en çok destekleyen ülke hangisidir sorusuna 1998 yılı sonlarında bile yüzde 59 ile en fazla verilen cevap Almanya olmuştur. Oysaki birkaç yıl sonra, Ocak 2004'te yapılan bir araştırmada benzer bir soruya verilen cevaplarda Almanya sadece yüzde 19 tarafından dile getirilirken Polonya'ya karşı en düşmanca tutum takınan ülkeler sorusuna yüzde 57 ile en fazla verilen cevap Almanya olmuştur.[28] Almanya özelinde ortaya çıkan bu değişim, Polonyalıların Avrupa bütünleşmesine yönelik barış ve işbirliği eksenli idealist beklentilerindeki aşınmayı gösterir niteliktedir. Ayrıca bu sonuçta, 1996 sonrasında ulusalcı çevrelerce sık sık gündeme getirilen "geçmişte Polonya'yı askeri güçle ele geçiremeyen Almanya'nın, AB üzerinden ele geçireceği" yönündeki spekülatif eleştirilerin de etkili olduğu söylenebilir ki bu da tamamen "çıkarlara dayalı bir Birlik" algısının yani pragmatizmin yansımasıdır.

Avrupa ile AB Arasındaki Algısal Ayrımın Ortaya Çıkması

Açıklanan sebeplere dayalı olarak halkın AB'ye yaklaşımı hususunda ortaya çıkan esaslı yön değiştirmenin konumuzla ilgili çok önemli bir boyutu, Avrupa ile AB arasında yaşanan algısal ayrılma yani Avrupalılık ile AB'ye destek konularının birbirlerinden ayrı değerlendirilmeye başlanmasıdır. Müzakere sürecinde yeni kurumsal mekanizmalar oluşturulup, Birlik'le ilişkilerde yeni bir anlayışa yönelme söz konusu olduğunda; siyasi ve bürokratik elitler tarafından "Avrupa'ya dönüş" mottosu da daha az dile getirilir olmuş, onun yerini "AB'ye uyum" cümleciği almaya başlamıştır.[29] Bunun yanı sıra, Birlik'le ilişkilerde somut konuların ve sorun noktalarının gündeme getirilmesi ile birlikte, halk tarafından AB artık tartışılmaz bir uygarlık ve mutluluk sembolü olmak

28 "Postrzegany Stosunek Krajów ue do Polski", *CBOS*, No. 2004/25, 08 Ocak 2014, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2004/K_025_04.PDF, s. 2.

29 Ilya Prizel, *National Identity and Foreign Policy* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), s. 105.

yerine günlük yaşantılarını şu ya da bu şekilde etkileyecek kurumsal bir figür konumuna dönüşmüştü. Bütün bu söylediklerimizi çeşitli veriler üzerinden daha net bir şekilde ortaya koymamız mümkündür.

Tablo 1'den hatırlanacağı gibi 2000'li yıllara gelindiğinde AB üyeliği için destek yüzde 55'lere kadar gerilemişti. Oysaki aynı dönemde Polonyalıların yüzde 82 gibi çok yüksek oranda bir kesimi Avrupalı olmaktan gurur duyduklarını belirtiyorlardı.[30] Kopecký ve Mudde'un[31] tanımlamalarıyla halkın önemli bir kesimi hem ilkesel olarak Avrupa bütünleşmesini hem de bu bağlamda AB'yi destekleyen *Euroenthusiast* konumundan, Avrupa bütünleşmesini hâlâ arzu eden ve fakat AB'nin gidişatı hususunda şüpheleri bulunan *Eurosceptic* konumuna dönüşmüşlerdi.

Avrupalılıkla AB üyeliği arasındaki algısal ayrılmayı ve AB meselesine pragmatik yaklaşmayı başka bir çalışmanın ilginç sonuçlarında da görebilmek mümkündür. McManus-Czubinska ve Miller'in yaptığı bir araştırmaya göre[32] Roman Katolik Kilisesi'ne bağlı ve dini pratikleri fazla olan Polonyalıların kendilerini ulusal kimlikleri ile tanımlamaları yüksek bir oranda gerçekleşirken Avrupalılık aidiyetleri azalmaktadır. Mesele AB üyeliğinden memnun olup olmama durumuna geldiğinde ise dindarlık parametresinin ayırt edici bir özelliği bulunmamakta ve dini aidiyetleri en zayıf gruptaki kişiler kadar en güçlü gruptakiler de AB üyeliğinden memnun olduklarını ifade edebilmektedirler.

Halktaki artan AB şüpheciliğinin izlerini 7-8 Haziran 2003 tarihlerinde gerçekleştirilen AB'ye katılım referandumunda da görmek mümkündür. Her ne kadar yüzde 77,45 oranında bir kesim Birlik'e katılma yönünde oy vermiş olsa da, 10-12 yıl kadar önce AB üyeliğini istemeyenlerin oranının yüzde 2'ler düzeyinde seyrettiği hatırlandığında ciddi bir AB karşıtı kesimin ortaya çıktığı görülmektedir. Ayrıca Çek Cumhuriyeti (yüzde 77) haricinde yakın çevre ülkelerinin hepsinde evet oyları çok daha yüksekte seyretmiştir: Macaristan (yüzde 83), Slovakya (yüzde 92), Litvanya (yüzde 90), Slovenya (yüzde 90). En önemlisi de ülke tarihi açısından büyük önem taşımasına rağmen, referanduma yakın günlere kadar bile yüzde 50 katılım barajının aşılamaması endişe-

30 Avrupa Komisyonu, *Candidate Countries Eurobarometre 2001*, Ocak 2002, s. 31.

31 Petr Kopecký ve Cas Mudde, "The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe", *European Union Politics*, Cilt. 3, Sayı. 3, 2002, s. 45-57.

32 Clare McManus-Czubinska ve William Miller, "European Civilisation or European Civilisations: the EU as a 'Christian Club'? Public Opinion in Poland 2005", içinde Martin Myant ve Terry Cox, der., *Reinventing Poland- Economic and Political Transformation and Evolving National Identity*, (Londra: Routledge, 2008), s. 128-149.

sinin yaşanmış olmasıdır. Hatta iki güne yayılan oy verme işleminin birinci gününde katılım oranı yüzde 18'de kalmış, başta hükümet olmak üzere üyeliği destekleyenlerin son gündeki yoğun kampanyaları sayesinde katılım yüzde 58, 85 düzeyinde gerçekleşebilmiştir.[33] Referandumdan tam üyeliğin resmen başlayacağı 1 Mayıs 2014 tarihine kadarki dönemde bile AB'ye katılımı destekleyenlerin oranı düşmeye devam etmiş, karşı olanların oranı ilk defa yüzde 30 seviyesine yükselmiştir. Bir anlamda Polonyalılar AB üyeliğini "isteksizce" onaylayan bir görüntü çizmişlerdir. Bu isteksizliğin bir başka kanıtı olarak, katılımın gerçekleştiği sene içinde bile Polonya halkının sadece yarısı AB'ye güven duyduğunu belirtmiştir.[34]

Pragmatik Bir Üyelik Algısının Yerleşmesi

Şu bir gerçek ki, geçen 15 yılda, destekleyenlerin çoğunluğu da dâhil Polonyalılar AB konusundaki heyecanlarından çok şey kaybetmişlerdir. Mayıs 2004'te gerçekleşen tam üyeliği, tarihlerinin dönüm noktalarından biri olarak değil de endişelerin ve belirsizliklerin yoğun yaşandığı bir katılım şeklinde karşılamışlar, dolayısıyla üyelik sonrasındaki pozitif beklentilerini de fazla yüksek tutmamışlardır.[35] Ancak yapılan kamuoyu araştırmalarına bakıldığında, AB üyeliğini destekleyenlerin oranının üyelikten günümüze kadarki dönemde oldukça yüksek seyrettiğini görmekteyiz (Tablo 2).[36] Zaman zaman yüzde 90'lara yaklaşan bu kamuoyu desteğinin arkasında yatan motivasyonların ağırlıklı yönünün idealist mi yoksa pragmatist mi olduğu hususunda, yine büyük çoğunlukla kamuoyu araştırmalarının ışığında bazı hususlara odaklanarak fikir sahibi olmamız mümkündür.

33 Radoslaw Markowski ve Joshua A. Tucker, "Pocketbooks, Politics and Parties: The 2003 Polish Referendum on EU Membership", 28 Eylül 2014, https://www.princeton.edu/~smeunier/Markowski_Tucker_2003.pdf ; Donald E. Pienkos, "Consensus and Division Over Poland's Entry Into the European Union", *East European Quarterly*, Cilt. 37, Sayı. 4, 2003, s. 469.

34 Avrupa Komisyonu, *Standart Eurobarometre 62*, Aralık 2004, s. 80.

35 Aleks Szczerbiak, *Poland Within the European Union: New Awkward Partner or New Heart of Europe?*, (Oxon: Routledge, 2012), s. 115.

36 Eurobarometre araştırmalarında da yüksek destek trendini görmek mümkündür.

Tablo 2: AB Üyeliği Hususunda Halkın Görüşü 2004-2014

Yıl (Ay)	04 (5)	05 (4)	06 (4)	07 (4)	08 (4)	08 (11)	09 (4)	10 (4)	11 (4)	12 (7)	13 (5)	13 (11)	14 (4)	14 (10)
Olumlu	71	77	80	86	88	80	85	86	83	77	72	81	89	84
Olumsuz	20	15	11	7	7	12	9	9	11	14	21	13	7	11
Kararsız	9	8	9	7	5	8	6	5	6	9	7	6	4	5

Kaynak: Belirtilen yıl ve aylarda, CBOS tarafından yayınlanan verilere dayandırılmıştır.

Birlik Üyeliğinin Ekonomi Eksenli Algılanışı

2004 sonrası dönemde AB üyeliği Polonya halkı tarafından neredeyse tamamıyla ekonomik etkileri bakımından dikkate alınır olmuştur. Söz konusu etkiler de olumlu olunca, doğal olarak AB'ye destek oranları hep yükseklerde seyretmiştir. Polonya ekonomisindeki iyiye gidiş üyelikten önceki dönem için de söz konusu idi. 2001 ve sonrasında yavaşlasa bile, 1992-2000 döneminde eski sosyalist ülkeler arasında en hızlı büyüyen (ortalama yüzde 5) ve toplamda da 1989-2005 döneminde AB-15 ülkeleriyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) farkını en fazla kapatan (yüzde 38'den yüzde 46'ya) ülke olmuştur.[37] Ancak bu ekonomik büyümenin geniş halk kesimlerine yansıması aynı oranda hissedilir olmadığı gibi, özellikle işsizliğin kronik bir sorun teşkil etmesi insanların ülkedeki ekonomik koşullardan ve bu arada AB tarafından aktarılan fonlardan yeterince memnuniyet duymalarını engellemiştir.

Ülkenin ekonomik büyümesi üyelik sonrası dönemde de devam etmiştir. 2008 ve sonrasındaki global ekonomik krize rağmen 2004-2013 yıllarını kapsayan on yıllık dönemde Polonya ekonomisi yüzde 40 reel büyüme gerçekleştirmiş, AB'nin 1930'dan beri en ağır ekonomik daralmayı yaşadığı (yüzde -4.4) 2009 yılında bile yüzde 2.6 GSYH artışını gerçekleştirmiştir.[38] Bu defa, ülke

37 Ryszard Rapacki, "Poland's Economic Development Level in Comperative Perspective, 1950-2005", içinde Martin Myant and Terry Cox, der., *Reinventing Poland: Economic and Political Transformation and Evolving National Identity*, (Londra: Routledge, 2008), s. 20-32.

38 "Real GDP Growth Rate-Volume", *Eurostat*, 4 Eylül 2014, http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do;jsessionid=mbEVvNePMxMILeffncUeJ2oQBjB1HKZXg5Z4d7KwxTsVEIzO35BU!1910465643?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tec00115.

ekonomisindeki pozitif değişim halk tarafından da hissedildiği gibi, söz konusu değişimde AB üyeliğinin etkisinin bulunduğu da yine çoğunluk tarafından kabul edilir bir durum olmuştur. Çünkü Birlik üyeliğinin getirdiği en somut gelişme belki de diğer AB ülkelerine çalışma amaçlı göçler ve bu sayede ülkedeki istihdam sorununun çözümüne yaptığı olumlu katkıdır. Özellikle katılım sonrasındaki ilk üç yılda muazzam bir seviyeye ulaşan Polonyalı işgücü akımının toplam rakamının ne olduğu netlik kazanamasa da devamlı ya da üç aydan fazla kısa süreli gidenlerin 2-3 milyon arasında olduğu tahmin edilmektedir.[39] Aileleri ile beraber düşünüldüğünde, ülke nüfusunun önemli bir bölümünün işgücü göçünden doğrudan etkilendiğini söylemek gerekir. Bu işçilerin, ülkeye gönderdikleri döviz miktarı ise 2004 sonrasında hemen her yıl GSYİH'nin yüzde 1-2'si arasında ciddi bir miktara tekabül etmiş, örneğin 2011 yılında 5 milyar avro civarında gerçekleşmiştir.[40]

İstihdama ve dışarıdan aktarılan işçi dövizleriyle aile bütçelerine olan katkısı bir yana, ekonomik büyümede AB'nin ve AB ülkeleriyle artan ticari ilişkilerin etkisi halk tarafından da fark edilecek derecede önem kazanmıştır. Ülkede 2004 sonrası GSYİH artışının en kritik unsurlarından biri doğrudan yabancı yatırımlardaki (DYY) yükselme idi ve bu yükselişte AB ülkeleri aslan payına sahipti. Örneğin 2011 yılında DYY miktarı GSYİH'nın yüzde 41'ini oluştururken, bunun yüzde 80'i AB ülkelerinden gelmişti.[41]

Bu şartlar altında, halkın büyük çoğunluğunun AB üyeliğini desteklemelerini makul karşılamak ve fakat bu desteğin arkasında ekonomik faydaların en büyük faktör olduğuna dikkat etmek gerekir. Nitekim serbest dolaşım hakkı vasıtasıyla işsizliğin azalmasını ve Birlik fonlarından başta tarım kesimine olmak üzere kaynakların aktarılmasıyla daha istikrarlı bir ekonomik yaşam düzeyine ulaşmalarını, Birlik üyeliğinin sağladığı en önemli olumlu yönler arasında saymaları bile tek başına, artan AB desteğinin faydacı motivasyonlara dayandığını ortaya koyma açısından önemlidir.[42] Bu arada AB'ye yönelik yüksek desteğin konjonktüre bağlı olduğunu gösteren başka kanıtları da burada saymak gerekir: Ekonomik krizin etkisiyle 2007 ortalarından 2008'in sonuna

39 Jakub Isański, vd., "Polish Contemporary Migration: From Co-Migrants to Project ME", *International Migration*, Cilt. 52, Sayı. 1, 2014, s. 4-21.

40 Marek Belka, "How Poland's EU Membership Helped Transform Its Economy", *Occasional Paper 88*, (Washington: Group of Thirty, 2013), s. 31.

41 Belka, 2013, s. 24.

42 "Polish Public Opinion", *CBOS*, Mayıs 2005; Temmuz-Ağustos 2007; Nisan 2008; Nisan 2014, Hepsi için: http://cbos.pl/EN/publications/public_opinion.php.

kadar AB üyeliğine destekte devamlı bir düşüşün yaşanması, avro alanında yaşanan ve AB ülkelerinin bir türlü çözüm bulamadıkları sorunlardan dolayı Aralık 2012'den itibaren altı ay gibi kısa bir sürede yüzde 10'a yakın başka bir düşüş trendinin görülmesi ve hemen ardından gelen 10 aylık devrede büyük ihtimalle Ukrayna'da yaşanan sorunlar ve artan güvenlik endişesinin etkisiyle yeniden yaklaşık yüzde 17 yükselişin izlenmesi halkın desteğinin konjonktürel sebeplere bağlı olduğunun bir diğer göstergesidir.

Başa dönecek olursak, insanlara önce bir takım ekonomik faydalar sunmak yeni fonksiyonelci stratejiye uygun olarak Avrupa bütünleşmesinde benimsenen tutumdu. Ancak burada altı çizilmesi gereken bir durum var: Çıkarlara ve maddi beklentilere dayalı yüksek toplumsal desteğin değerlere dayalı ve içselleştirilmiş bir forma dönüşebileceği hususunda hâlihazırda bir emare bulunmamaktadır. Ya da başka bir şekilde izah edecek olursak: Polonya'da var olduğunu ve AB'ye katkı sağlayabileceğini açıkladığımız değerlere dayalı ve içselleştirilmiş destek potansiyeli şu ana kadar kendisini göstermiş değildir.

Avroya Geçiş Konusunda Azalan Destek

1996-2004 döneminde Birlik üyeliğine yönelik desteğin azalmasına ve şüpheciliğin artmasına rağmen büyük ölçüde ülkedeki ekonomik koşulların zayıflığından dolayı avronun ulusal para olarak kabul edilmesinin önemli bir toplum kesimi tarafından arzu edildiğini belirtmiştik. 2004 sonrasında ise bu eğilim tam tersine dönmüştür. AB üyeliğinden memnun olanlar günden güne yükselirken, halkın büyük çoğunluğu ülkenin avro bölgesine dâhil olması hususunda olumsuz görüş belirtmişlerdir. 2002 başlarında yüzde 64 olarak verdiğimiz avroya geçişi destekleyenlerin oranı, Şubat 2013'te sadece yüzde 29 şeklinde gerçekleşirken, bu defa karşı çıkanların oranı yüzde 64'e yükselmiştir.[43] Avroya geçişi isteyenlerin oranı Ocak 2007'de yüzde 44 (karşı çıkanlar yüzde 46),[44] Haziran 2010'da yüzde 41 (karşı çıkanlar yüzde 49)[45] şeklinde gerçekleşmiştir.

Avro ortak parasına karşı oluşun altında yatan en büyük gerekçe fiyat artışlarına yol açacağı endişesidir.[46] Avronun daha önce ortak para kabul edildiği

43 "Polish Public Opinion March 2013", *CBOS*, 25 Kasım 2014, http://cbos.pl/PL/publikacje/public_opinion/2013/03_2013.pdf.

44 "Polish Public Opinion January 2007", *CBOS*, 25 Kasım 2014, http://cbos.pl/PL/publikacje/public_opinion/2007/01_2007.pdf.

45 "Polish Public Opinion June 2010", *CBOS*, 26 Kasım 2014, http://cbos.pl/PL/publikacje/public_opinion/2010/06_2010.pdf.

46 Aleks Szczerbiak, 2012.

ülkelerde fiyatları artırdığı düşüncesine ve aynı paralelde, birçok ekonomist tarafından dile getirilen görüşlere dayanarak olgunlaşan bu endişe 2008 sonrasında da Yunanistan gibi bazı avro alanı ülkelerinde ortaya çıkan finansal sorunlarla iyice yerleşmiştir. Avroya karşı çıkış; Polonyalıların, AB üyeliğine seçmeci ve pragmatik yaklaştıklarının bir başka kanıtı niteliğindedir.

AB Ülkelerine Güvensizlik

Avrupa bütünleşmesine idealist yaklaşım, o bütünleşmede rol alan diğer ülkelere ve bu ülkelerin halklarına belli bir ilginin ve güvenin de her üye halkı nezdinde ortaya çıkmasını gerektirir. Özellikle tarihsel düşmanlıkların ve güncel çıkar çatışmalarının yoğun yaşandığı ülkelere karşı olumlu düşüncelerin inşa edilmesi, insanların kaynaşması ve Avrupalılık ortak paydasında buluşması açısından önemlidir. Böyle bir doğrultuda, Polonyalılar arasında güven duygusunun tesis edilip edilemediğinin en somut örneği herhalde ülkenin tarihsel ötekisi durumundaki Almanya üzerinden verilebilir. Avrupa bütünleşmesine yönelik idealist motivasyonlarla aynı doğrultuda olacak şekilde, 1990'ların büyük bölümünde, Almanya hususunda da iyimser duyguların taşındığını ve fakat on yılın son bölümünden üyeliğe kadar geçen birkaç yıl içinde, yine dönemin pragmatik yönelimine uygun olacak şekilde Almanya konusundaki düşüncelerin negatife döndüğünü daha önce belirtmiştik. Haziran 2011 tarihinde yapılan bir araştırmada yüzde 78 oranında bir kesim son yirmi yıl içinde Polonya ile Almanya arasındaki ilişkilerin geliştiğini söylese de bu ilişkinin iyi durumda olduğunu belirtenler ancak yüzde 41 düzeyinde kalmıştır.[47] İşin daha da çarpıcı boyutu, gerek ikili ilişkiler ve gerekse AB bütünleşmesi üzerinden geçen çeyrek asırlık işbirliği ve artan temaslara rağmen Almanlar, Polonyalılar tarafından en az sempati beslenen Avrupalı uluslar arasında yer almakta ve halkın sadece yüzde 39'luk bir kısmı Almanları sevdiğini söylemektedir.[48]

Şüphe ve güvensizlik Almanya ile sınırlı değildir. AB içerisinde politikaları etkileme açısından ülkeler arasında güç dağılımının bulunduğunu düşünen Polonyalıların yüzde 64'ü kendi ülkelerini orta derecede güce ve nüfuza sahip üyeler grubunda görürken yüzde 77 gibi yüksek bir oranı AB'de İngiltere, Fransa, Almanya gibi büyük devletlerin belirleyici olduğunu düşünmektedir. Siyasi parti ve sosyo-demografik özellikleri fark etmeden bütün toplumda

47 "Polacy o Relacjach między Polską a Niemcami", *CBOS*, No. 2011/73, 21 Eylül 2014, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2011/K_073_11.PDF.

48 "Stosunek Polaków do Innych Narodów", *CBOS*, No. 2014/20, 22 Eylül 2015, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2014/K_020_14.PDF, s. 2.

ağırlığı hissedilen bu düşünce; paylaşımcı ve eşitlikçi değil de çıkarlara dayalı bir Birlik algısının göstergesi niteliğindedir.

AB Algısı ve Avrupalılık

Bahsedilen güvensizlik sadece üye ülkelere yönelmemiştir, doğal olarak bizzat Birlik'e de yönelmektedir. AB'nin kendilerinde oluşturduğu imaj ve AB-Avrupalılık ayrımı konusuna 2004 sonrası dönem için bakıldığında, hem bu güvensizlik hem de Polonyalıların AB üyeliğini yüksek bir oranda desteklemelerinin arka planında hangi motivasyonların bulunduğu daha iyi anlaşılabilir. Örneğin Birlik üyeliğine desteğin yüzde 90'lara yaklaştığı 2014 bahar döneminde bile AB, Polonya halkının yüzde 52'lik bir kısmı açısından pozitif bir imaja sahipti.[49] Üyeliği destekleyenlerle AB'yi pozitif bir imajla görenler arasındaki fark, üyelikten elde edildiği umulan konjonktürel faydalarla izah edilebilir. Yani AB'yi tam anlamıyla olumlu bir yapı olarak görmeyen ve fakat AB üyeliğinden elde edilen faydalardan dolayı üyeliğin devamını destekleyen bir toplum profilinin varlığından söz edilebilir. Başta serbest dolaşım ve AB fonları olmak üzere, Birlik'e dâhil olmanın nimetlerinden en fazla yararlanan bir ülkenin mensupları olarak her dört Polonyalıdan üçünün (yüzde 74) kendilerini AB vatandaşı olarak hissetmeleri de aynı mantıkla değerlendirilmelidir.[50] Aynı araştırmada AB'nin kendileri açısından taşıdığı anlam sorulduğunda, yüzde 49'luk bir oranla açık ara "Birlik içinde gezme, eğitim ve çalışma amacıyla seyahat özgürlüğü" cevabının verilmesi görüşümüzü destekler niteliktedir. En önemlisi de üyeliğin çok yüksek bir yüzdeyle desteklenmesine rağmen, Polonya halkının ancak yarısının AB'ye güven duyduğunu belirtmesi resmin tam anlamıyla ortaya çıkmasını sağlamaktadır.[51] Yani elde ettiği birtakım özgürlükler ve maddi kazanımlar sayesinde kendisini AB vatandaşı olarak kabul etme fakat AB'ye güven hususunda endişelere sahip olma durumu söz konusudur.

Odak grup tekniği ve derinlemesine mülakatlarla gerçekleştirilen bir Eurobarometre araştırmasında Polonya için çıkarılan sonuç hem halkın bahsedilen pragmatik AB algısını teyit etmekte hem de 90'ların sonundan itibaren beliren AB-Avrupalılık ayrımının üyelikle geçen on yılın ardından da devam ettiğini göstermektedir:[52]

49 Avrupa Komisyonu, Standart Eurobarometer 81, İlkbahar 2014, s. 98.

50 Avrupa Komisyonu, Standart Eurobarometer 82, Sonbahar 2014, s. 27.

51 Avrupa Komisyonu, Standart Eurobarometer 82-Tables of Results, Sonbahar 2014, s. 42.

52 Avrupa Komisyonu, Eurobarometer Qualitative Study: The Promise of the EU, Eylül 2014, s. 9.

> *Avrupalı olmayı ortak (çoğunlukla Hristiyan) değerlerle ve özgürlük, adalet, demokrasi ve tolerans kavramları ile ilişkilendiren Polonyalı katılımcılar, AB üyeliğinin ise daha çok seyahat özgürlüğü ve diğer ülkelerde istihdam piyasalarına ve eğitim imkânına ulaşabilme gibi pragmatik yönlerine vurgu yapmaya eğilimliydiler. Ayrıca, coğrafi unsur yani Avrupa kıtasının bir parçası olmak diğer ülkelerinkine oranla Polonyalı katılımcılar açısından çok daha önemli idi.*

Yine başka bir çalışmada Polonyalılar, zaten Avrupalı olduklarını ve AB'ye girmekle ve hatta diğer ülkelere çalışmaya gitmekle Avrupalılık hislerinde herhangi bir artışın yaşanmadığını ifade etmektedirler.[53] Böyle bir algısal farklılaşmayı yaşamayan ve hâlâ AB üyeliğini Avrupalı olma ideali ile özdeşleştiren toplum kesimi açısından ise şu söylenebilir: Üyeliğin kazanılması ile birlikte, Polonya'nın Avrupalı kimliğine ilişkin tarihsel beklentiler de artık karşılığını bulmuş ve konu hakkında tartışmalar kaldıysa bile, tamamen ülke gündeminden düşmüştür.[54]

Gündemdeki Konuların Niteliği

Destekleyenler açısından AB, daha en baştan beri adeta halkın bütün ekonomik ve siyasi dertlerine deva olacak kurtarıcı bir ilaç gibi kabul ediliyordu. 1996 sonrası dönemde AB konusunda şüphecilik ve muhalefet belirmeye başladığında ise, bu defa muhtemel üyeliğin ülkeye getireceği negatif etkiler kimi çevrelerce adeta bir felaket tablosu şeklinde sunuluyordu. İşte üyelikle birlikte söz konusu iyimser veya kötümser tahminlerin hiçbirinin beklenilen aşırılıkta gerçekleşmediği ve somut olayların ve değişmelerin kendi mecralarında daha mutedil bir hızda devam ettiği görülünce, insanlar da kafalarında kurguladıklarına ya da spekülasyonlara göre değil, somut olaylara göre daha ayakları yere basan değerlendirmelerde bulunmaya ve gündemlerini doldurmaya başlamışlardır.[55]

Bu gündem ise yukarıda detaylıca açıklamaya çalıştığımız gibi bireysel ya da ülke çıkarlarına dayalı ve çoğunlukla ekonomi ağırlıklı konulardan oluş-

---

53 Marysia Galbraith, "'Poland Has Always Been in Europe: The EU as an Instrument for Personal and National Advancement", *Anthropological Journal of European Cultures*, Cilt. 20, Sayı. 2, 2011, s. 21-42.

54 Piotr Cichocki, "Polish Attitudes towards the European Union", *Przegląd Zachodni,* Cilt. 3, 2011, s. 265-277.

55 Elżbieta Skotnicka-Illasiewicz, "The Social Approval for Poland's Membership of the European Union", içinde Elżbieta Skotnicka-Illasiewicz, der., *5 Years of Poland's Membership of the European Union in the Social Context*, (Varşova: Avrupa Entegrasyon Komitesi Ofisi, 2009), s. 44.

maktaydı. AB bütünleşmesine idealist bakış çerçevesinde değerlendirilmesi gereken ve AB'nin gündeminde her an tazeliğini koruyan kimi başka tartışma unsurları da var ki, Polonya halkı tarafından ne üyelikten önce ne de üyelikten sonra pek az dikkate alınmıştır: AB bütünleşme sürecinin nereye doğru yol alacağı, Birlik'in kurumsal ve yetkisel yapılanmasının nasıl şekilleneceği gibi. Örneğin AB'ye yönelik ilginin ve desteğin artmaya başladığı o ilk üyelik yıllarında ortak AB Anayasası fikri Polonyalıların pek azı tarafından ilgi çeken bir konu olmuştur. Konu hakkında bir referandum ihtimalinin de gündemde olmasına rağmen, Şubat 2005'te halkın yüzde 38'i Birlik Anayasası tartışmalarına ilgi duyduğunu belirtmiştir.[56] Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılım durumuna baktığımızda, yine aynı ilgisizlik ortaya çıkmaktadır: 2004 seçimlerinde halkın yüzde 20,87'si, 2009 seçimlerinde yüzde 24,53'ü, 2014 seçimlerinde de yüzde 23,82'si oy vermeye gitmiştir. Yani 1996 ortalarından itibaren başladığını söylediğimiz AB'yi idealist Avrupalılık bağlamından ziyade pragmatik ilişkiler çerçevesinde değerlendirme eğilimi, Mayıs 2004'te tam üyeliğin gerçekleşmesinden sonra Polonya kamuoyunun neredeyse tartışılmaz bir özelliği halini almıştır.

Özellikle katılımdan sonraki ilk yıllarda neredeyse bütün siyasi kesimler ve partiler bu doğrultuda hareket etmişler ve Avrupa bütünleşmesine ilişkin konularda katkı sunmak yerine ülkenin çıkarlarının, Birlik içinde elde edilecek rollerin ve hatta küresel politikalar dâhil AB politikalarını Polonya'nın hedefleri doğrultusunda etkilemenin peşine düşmüşlerdir. Post-komünist dönüşümün iki önemli idealinden biri olan Avrupalılığın tescillenmesi formel olarak gerçekleşince, diğer ideal yani yeni ulus devletin güçlendirilmesi öncelikli konu olmaya başlamış; üyeliği destekleyen siyasi kesimler de dahil birçokları tarafından gitgide daha fazla bir şekilde ekonomik bir proje olarak görülen AB'ye, realist ve ulusal çıkarlara dayalı bir açıdan bakılır olmuştur.[57] AB'ye olumlu bakanların oranının çok yüksek düzeylere çıktığı yıllarda bile AB'ye karşı olan ya da eleştirel yaklaşan siyasi partilerin ulusal seçimlerde önemli oy oranlarına ulaşmaları, aslında bu realist açıdan bakışın ve AB'nin halk tarafından ülke çıkarları ve azami fayda için mücadele edilecek ve bütün üyelerinin

56 O Referendum w Sprawie Konstytucji Europejskiej, *CBOS*, No. 2005/39, 15 Ocak 2015, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2005/K_039_05.PDF, s. 3.

57 Krzysztof Cebul, "Concepts of the European Union in Electoral Platforms of Political Parties and Parliamentary Debates from 2004 to 2008" içinde Elżbieta Skotnicka-Illasiewicz, der., *5 Years of Poland's Membership of the European Union in the Social Context*, (Varşova: Avrupa Enregrasyon Komitesi Ofisi, 2009), 171-199.

de aynı şekilde mücadele ettiği sıfır toplamlı bir oyun olarak görülmesinin bir tezahürüdür.[58]

Değer Algısındaki Değişim

Polonya'nın 25 yılı aşan post-komünist dönüşüm süreci büyük oranda AB normlarına göre ülkenin kurumsal ve toplumsal yeniden yapılandırılmasından başka bir anlama gelmemektedir. Son 10 yılı bizzat AB üyesi olarak geçirilen bu çeyrek asırlık yolculuk sonrasında bir zamanlar dayanışmacı ve eşitlikçi bir politik kültürün taşıyıcıları durumundaki Polonyalılar,[59] kendi toplumlarında dindarlık, aile bağları, başkalarına yardım etme, arkadaşlık, güvenilirlik gibi hasletlerin zayıfladığını düşünmektedirler.[60] Toplumdaki artan bireyselciliğin ve pragmatik davranış kalıplarının izlerini gösterir nitelikteki söz konusu düşüncelerin özellikle Mayıs 2004'teki AB üyeliğinden günümüze kadarki dönemde zemin kazandığını söylemek de yanlış sayılmayacaktır. Çünkü daha üyeliğe geçilen o yılda bile aile, sevgi, arkadaşlık, dine uygun bir hayat Polonyalıların yaşamlarında en çok değer verdikleri unsurlar arasında yer alırken; diğer Orta Avrupa halkları olan Macarlardan, Çeklerden ve Slovaklardan farklı olarak Polonyalılar, kendi ülkelerinin AB'ye yapabileceği ikinci en önemli katkı olarak[61] "gelenek, ahlaki değerler ve din" şıkkını dile getirmişlerdi.[62]

İnsanların değer algısındaki sıralamanın değişiminde diğer AB toplumlarıyla artan iletişimin etkisi fazla olmuştur. Diğer AB ülkelerine gerçekleştirilen çalışma amaçlı göçlerin Polonya toplumuna yaptığı etkiler şüphesiz çok fazladır, ancak biz konumuzla alakalı olan bir boyutuna vurgu yapmak isteriz. Birincisi, söz konusu işgücü göçlerinin büyük oranda kısa süreli ya da dönemsel olarak gerçekleştirilen nitelikte olmasıdır. Bu durumda da dışarıya gidip gelen insanlar gittikleri yerlerdeki refah düzeyi, tüketim alışkanlıkları ve yaşam tarzlarını elde edebilmeyi kendileri açısından bir hedef haline getire-

58 Aleks Szczerbiak, 2012.

59 Johanna Kurczewska, "Democracy in Poland: Traditions and Contexts", içinde Christopher G. Bryant and Edmund Mokrzycki, der., *Democracy, Civil Society and Pluralism* (Varşova: Ifis Publishers, 1995), s. 37-107; Kazimierz Dziubka, "Emergent Democratic Citizenship in Poland", içinde Karl Cordell, der., *Poland and the European Union* (Londra: Routledge, 2000), s. 45-69.

60 "Opinions About Social and Political Changes in Poland After 1989", *CBOS*, No. 2014/62, 13 Aralık 2014, http://cbos.pl/EN/publications/reports/2014/062_14.pdf.

61 Polonya dâhil bütün bu ülkeler açısından, AB'ye yapılacak en büyük katkı "ucuz işgücü" şeklinde dile getirilmiştir.

62 "Polish Public Opinion June 2004", *CBOS*, 10 Ekim 2014, http://cbos.pl/PL/publikacje/public_opinion/2004/06_2004.pdf, s. 1.

bilmekteler yani olayın maddi beklenti boyutu ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, diğer ülke halkları ile aralarındaki refah düzeyi farkını görmeleri ve kimi zaman bu farkı kapatamama korkusunu hissetmeleri;[63] AB'ye içselleştirilmiş ve değerler üzerinden bağlılıklarının artması açısından olumlu değil, olumsuz ve erteleyici bir etki oluşturmaktadır. Hatırlatmak gerekir ki, Polonya ekonomik gelişme açısından 1990'lardan beri bir başarı örneği olarak Avrupa'da en çok öne çıkan ülkelerden biri sayılsa bile ortalama gelir düzeyi açısından hâlâ Batı Avrupa'nın çok gerisindedir ve şu ana kadarki parlak büyüme hızını sürdürebilse bile AB-15 ülkelerinin gelir düzeylerinin yüzde 80'ine ancak 2030 yılında ulaşabilecektir.[64] Polonyalılar aktivite olarak yoğun bir şekilde Avrupa'ya açılırlarken ve iletişim kanallarını artırırlarken Avrupalılık ideallerini bu dinamizm içerisinde canlı tutacak ve devam ettirecek yeni heyecanlar yaşa(ya) mamışlar ve günden güne gerek ulusal anlamda ve gerekse bireysel anlamda içe dönük kazanımların peşine düşmüşlerdir.

Sonuç

İdeallerle realiteler arasındaki uyumsuzluk ve bunun sonucunda yaşanan hayal kırıklığı Polonyalıların sosyal hafızalarında ve tarihsel evrimlerinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin uzun süre devletsiz yaşamaları ve işgalci güçlerin yönetimleri altında kalmaları romantik bir ulusçuluğu ve buna bağlı olarak özlenen, idealize edilen bir devlet algısını bütün 19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyılın başında Polonya siyasi kültürünün bir parçası haline getirmiştir. Somut olarak devlet tecrübesini yaşadıkları iki savaş arası dönem ve özellikle komünist dönem ise özlemle beklenen devlet açısından hayal kırıklığı yaratmış ve devlete yönelik şüpheci ve yabancılaşmış tavırları öne çıkarmıştır. Bu nedenledir ki, 1989 sonrası dönem aynı zamanda yeni bir ulus devlet inşası dönemidir. İşte idealler ve realiteler arasında yaşanan çatışma kendisini AB konusunda da göstermiştir. AB üyeliği realiteye dönüştüğünde, uzun süredir özlemi duyulan Avrupalılık ideali ile özdeşleştirilen ve adeta her bakımdan "kurtuluş reçetesi" olarak beklenen paylaşımcı, eşitlikçi bir birlikten başka bir şey olduğu algısı yaygınlık kazanmıştır. Bu defa Polonya toplumu yaşadığı hayal kırıklığının etkisinden daha kısa sürede sıyrılarak, kendisini yeni duruma adapte etmeye yani AB'yle ilgili algılarını, beklentilerini ve değerlendirmelerini değiştirmeye çalışmıştır.

63 Marysia Galbraith, 2011, s. 35.

64 Marcin Piatkowski, "Poland's New Golden Age-Shifting From Periphery to Its Center", *Worldbank Policy Research Working Paper*, 21 Aralık 2014, http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-6639, s. 3.

Bu çalışmada ortaya koymaya gayret ettiğimiz gibi söz konusu değişimin şu ana kadarki görünümü büyük ölçüde pragmatik bir çerçeveye sahip olmuştur. Birlik ile ilişkilerin romantik ve temennilere dayalı bir üsluptan çıkarak, daha ciddi bir yapılanma ve bilgi akışına dönüştüğü 1996 sonrası dönemden başlayarak kendisini hissettiren söz konusu pragmatik çerçeve katılımın resmi olarak gerçekleşmesinden sonra iyice yerleşmiştir. Halk açısından AB ile ilgili değerlendirmeler neredeyse tamamen bireysel ya da ulusal fayda-maliyet analizleri çerçevesinde yapılır olmuş; ortaya çıkan yeni durumlara göre AB üyeliğinin desteklenmesinde dönemsel olarak birkaç puanlık ani düşüşler ya da yükselişler yaşanabilmiştir.

Diğer Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde ya da geri kalan AB ülkelerinde durum nasıldır veya Polonya halkındaki AB'ye yönelik bu pragmatizme dayalı algısal değişimin ve yeni davranış kalıplarının ortaya çıkmasında Birlik'in ve üye ülkelerin ne derece etkisi olmuştur? Başta da dediğimiz gibi, bu sorular makalenin kapsamı dışında ve fakat burada ele alınan konunun, ayrıca incelenmesi gereken önemli boyutlarını oluşturmaktadır. Fakat bir çıkarım olarak şunu söylemek gerekir ki: Ortak vatandaşlık temelinde ihdas edilen haklarla ve yine ortak Anayasa temelinde siyasi birliğin çatısını oluşturarak, öteden beri eksikliği hissedilen demokratik meşruiyet sorununu halletmek için 1990'lardan beri ayrı bir ivme yakalamaya çabalayan AB, Polonya özelinde önemli bir fırsatı kaçırmıştır. Elde ettikleri ortak vatandaşlık statüsünü idealize bir Avrupalılık ruhu ile özdeşleştirip, "daha yakın Birlik" yolunda önemli aktörler olabilecekken, Polonyalılar bireysel veya ülkesel çıkarları maksimize etmek istedikleri ve çoğunlukla ekonomi eksenli bir yapı olarak gördükleri bir Birlik'in unsurları konumuna gelmişlerdir. AB'ye destekten ayrı değerlendirdikleri Avrupalılık duyguları hâlâ bir yerlerde durmaktadır ancak bu iki ucun yeniden bir araya gelmesi yönünde bir ışık görünmemektedir.

Olaya tersinden bakacak olursak, üyelikle geçen ilk on yıl ekonomik getiriler bağlamında Polonya halkı için oldukça tatmin edici fırsatlar sunmuştur. Bu sayede değerlere dayalı ve içselleştirilmiş olmasa bile faydacı bir destek AB için fazlasıyla sunulmuştur. Bu ekonomik getirilerin sürekliliğinin nereye kadar sağlanabileceği belirsiz bir konudur. Rüzgâr tersine döner de AB üyeliği sayesinde açılan maddi fırsatlar kaybedilirse faydacı desteğin de aynı oranda var olması mümkün görünmemektedir.

Aslında Orta ve Doğu Avrupa genişlemesini, AB'nin değerlere dayalı bütünleşme ideali açısından önemli bir fırsat konumuna getiren, sadece bu ülkelerdeki Avrupalılık ruhu değildi. Bu ülkelerin kıtanın batısındaki refah ve

özgürlük ortamının on yıllardır "ötekisi" durumunda kalmış bir ideolojiden kendi mücadeleleri ile kurtulmuş olmaları ve hem Avrupa ölçeğinde "Demir Perde'nin" hem de dünya ölçeğinde iki kutupluluğun ortadan kalkması, AB'nin yolunun açılması ve hareket kabiliyetinin artması bakımından büyük bir fırsat yaratmıştı. Hem yüzyıllara dayanan Avrupalılık ruhunun varlığı bakımından hem de bahsedilen mücadelede öncülük etmesi bakımından, Polonya halkından alınabilecek ve Birlik'in hedeflerine katkı sağlayabilecek dersler vardı. Polonya'daki gibi elverişli bir toplumsal yapıyı bile kendi ortak kimlik ve bilinç oluşturma hedefleri doğrultusunda değerlendiremeyen AB, meşruiyet ve "daha yakın Birlik" konularında mevcut sorunlarını aşamayacağının sinyalini vermiş gibidir.

KAYNAKÇA

Avrupa Komisyonu, Candidate Countries Eurobarometre 2001, Ocak 2002.

Avrupa Komisyonu, Standart Eurobarometre 62, Aralık 2004.

Avrupa Komisyonu, Standart Eurobarometer 81, İlkbahar 2014.

Avrupa Komisyonu, Standart Eurobarometer 82, Sonbahar 2014.

Avrupa Komisyonu, Standart Eurobarometer 82-Tables of Results, Sonbahar 2014.

Avrupa Komisyonu, Eurobarometer Qualitative Study: The Promise of the EU, Eylül 2014.

Berend, Ivan T., *Central and Eastern Europe 1944-1993: Detour from Periphery to Periphery*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1998).

Belka, Marek, "How Poland's EU Membership Helped Transform Its Economy", *Occasional Paper 88*, (Washington: Group of Thirty, 2013).

"Opinie o Integracji Polski z Unią Europejską", *CBOS*, Nr. 2001/36, 10 Kasım 2014, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2001/K_036_01.PDF.

"Czy Polacy Chcą Euro?", *CBOS*, No. 2002/20, 05 Ocak 2015, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2002/K_020_02.PDF.

"Opinie o Integracji Polski z Unią Europejską", *CBOS,* No. 2002/59, 02 Aralık 2014, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2002/K_059_02.PDF.

"Poparcie dla członkostwa w unii europejskiej, Opinie o unijnej konstytucji i skutkach niepowodzena Brukselskiego szczytu", *CBOS*, No. 2004/16, 03 Ocak 2015, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2004/K_016_04.PDF.

"Postrzegany Stosunek Krajów ue do Polski", *CBOS*, No. 2004/25, 08 Ocak 2014, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2004/K_025_04.PDF.

"O Referendum w Sprawie Konstytucji Europejskiej", *CBOS*, No. 2005/39, 15 Ocak 2015, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2005/K_039_05.PDF.

"Polacy o Relacjach między Polską a Niemcami", *CBOS*, No. 2011/73, 21 Eylül 2014, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2011/K_073_11.PDF.

"Stosunek Polaków do Innych Narodów", *CBOS*, N0. 2014/20, 22 Eylül 2015, http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2014/K_020_14.PDF.

"Opinions About Social and Political Changes in Poland After 1989", *CBOS*, Nr. 2014/62, 13 Aralık 2014, http://cbos.pl/EN/publications/reports/2014/062_14.pdf.

"Polish Public Opinion October 1997", *CBOS*, 25 Ekim 2014, http://cbos.pl/PL/publikacje/public_opinion/1997/10_1997.pdf.

"Polish Public Opinion June 2004", *CBOS,* 10 Ekim 2014, http://cbos.pl/PL/publikacje/public_opinion/2004/06_2004.pdf.

"Polish Public Opinion January 2007", *CBOS*, 25 Kasım 2014, http://cbos.pl/PL/publikacje/public_opinion/2007/01_2007.pdf.

"Polish Public Opinion June 2010", *CBOS*, 26 Kasım 2014, http://cbos.pl/PL/publikacje/public_opinion/2010/06_2010.pdf.

"Polish Public Opinion March 2013", *CBOS*, 25 Kasım 2014, http://cbos.pl/PL/publikacje/public_opinion/2013/03_2013.pdf.

Cebul, Krzysztof, "Concepts of the European Union in Electoral Platforms of Political Parties and Parliamentary Debates from 2004 to 2008" içinde Elżbieta Skotnicka-Illasiewicz, der., *5 Years of Poland's Membership of the European Union in the Social Context*, (Warsaw: Avrupa Enregrasyon Komitesi Ofisi, 2009), 171-199.

Cichocki, Piotr, "Polish Attitudes towards the European Union", *Przegląd Zachodni,* Cilt. 3, 2011, s. 265-277.

Dolinska, Xymena, "Poland's Membership of The European Union From Support to Rejection" içinde Lena Kolarska-Bobinska, der., *Before the Great Change - Polish Public Opinion and EU Enlargement*, (Varşova: Institute of Public Affairs, 2001), s. 11-53.

Duff, Andrew, *Reforming the European Union*, (Londra: Federal Trust, 1997)

Dziubka, Kazimierz, "Emergent Democratic Citizenship in Poland", içinde Karl Cordell, der., *Poland and the European Union* (Londra: Routledge, 2000), s. 45-69.

"Real GDP Growth Rate-Volume", *Eurostat,* 04 Eylül 2014, http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do;jsessionid=mbEVvNePMxMILeffncUeJ2oQBjB1HKZXg5Z4d7KwxTsVEIzO35BU!1910465643?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tec00115.

Fiszer, Józef, "Poland's Expectations Towards Western Europe", *Polish Political Science*, Cilt. 3, 1994, s. 171-182.

Galbraith, Marysia, "'Poland Has Always Been in Europe': The EU as an Instrument for Personal and National Advancement", *Anthropological Journal of European Cultures*, Cilt. 20, Sayı. 2, 2011, s. 21-42.

Hartnell, Helen E., "Association Agreements between the EC and Central and Eastern European States", *Acta Juridica Hungarica*, Cilt. 35, Sayı. 1-2, 1993, s. 225-236.

Herbut, Ryszard, "Parties and the Polish Party System", içinde Karl Cordell, der., *Poland and the European Union*, (Londra: Routledge, 2000).

Hofrichter, Jurgen ve Inge Weller, *A Report Prepared Upon Central and Eastern Eurobarometer-1990*, (Brussels: Commission of the European Community, 1991).

Isański, Jakup vd., "Polish Contemporary Migration: From Co-Migrants to Project ME", *International Migration*, Cilt. 52, Sayı. 1, 2014, s. 4-21.

Kopecký, Petr ve Cas Mudde, "The Two Sides of Euroscepticism : Party Positions on European Integration in East Central Europe", *European Union Politics*, Cilt. 3, Sayı. 3, 2002, s. 45-57.

Kurczewska, Johanna, "Democracy in Poland: Traditions and Contexts", içinde Christopher G. Bryant and Edmund Mokrzycki, der., *Democracy, Civil Society and Pluralism* (Warsaw: Ifis Publishers, 1995), s. 37-107.

Los-Novak, Teresa, "Contemporary Government Attitudes Towards the European Union", içinde Karl Cordell, der., *Poland and the European Union*, (Londra: Routledge, 2000), s. 8-23.

Markowski, Radoslaw ve Joshua A. Tucker, *"Pocketbooks, Politics and Parties: The 2003 Polish Referendum on EU Membership", 28 Eylül 2014, https://www.princeton.edu/~smeunier/Markowski_Tucker_2003.pdf.*

Mayhew, Alan, *Recreating Europe*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1998).

McManus-Czubinska, Clare ve Miller, William "European Civilisation or European Civilisations: the EU as a 'Christian Club'? Public Opinion in Poland 2005", içinde Martin Myant ve Terry Cox, der., *Reinventing Poland- Economic and Political Transformation and Evolving National Identity*, (Londra, Routledge, 2008), s. 128-149.

Michnik, Adam, "What Europe Means for Poland", *Journal of Democracy*, Cilt 14, Sayı 4, 2003, s. 128-136.

Millard, Francis, *Polish Politics and Society*, (Londra, Routledge, 1999).

Klatt, Małgorzata, *Poland and Europeanization 2044-2010*, (Varşova: Scholar Publishing House, 2012).

Niedermayer, Oskar ve Bettina Westle, "A Typology of Orientations", içinde Oskar Niedermayer ve Richard Sinnot, der., *Public Opinion and Internationalized Governance*, (Oxford: Oxford University Press, 1995), s. 33-50.

Piatkowski, Marcin, "Poland's New Golden Age-Shifting From Periphery to Its Center", *Worldbank Policy Research Working Paper*, 21 Aralık 2014, http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-6639.

Pienkos, Donald E., "Consensus and Division Over Poland's Entry Into the European Union", *East European Quarterly*, Cilt. 37, Sayı. 4, 2003, s. 461-473, 469.

Phinnemore, David, *Association: Stepping Stone or Alternative to EU Membership*, (Sheffield: Sheffield Academic Press, 1999).

Prizel, Ilya, *National Identity ve Foreign Policy* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998).

Rapacki, Ryszard, "Poland's Economic Development Level in Comperative Perspective, 1950-2005", içinde Martin Myant and Terry Cox, der., *Reinventing Poland: Economic and Political Transformation ve Evolving National Identity*, (Londra: Routledge, 2008), s. 20-32.

Samur, Hakan, "Polonya'nın Avrupa Birliği'ne Katılım Süreci", içinde Ercüment Tezcan, İlhan Aras, Altuğ Günar, der., *Avrupa Birliği'nin Doğu Avrupa ve Batı Balkanlar Genişlemesi – AB36 Mümkün mü?*, (Bursa: Sentez Yayıncılık, 2015).

Skotnicka-Illasiewicz, Elżbieta, "The Social Approval for Poland's Membership of the European Union", içinde Elżbieta Skotnicka-Illasiewicz, der., *5 Years of Poland's Membership of the European Union in the Social Context*, (Varşova: Office of the Committee for European Integration, 2009), s. 41-48.

Snyder, Tmothy, *The Reconstruction of Nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569-1999*, (New Haven: Yale University Press, 2003).

Stadtmuller, Elżbieta, "Polish Perceptions of the European Union in the 1990s", içinde Karl Cordell, der., *Poland and the European Union* (Londra: Routledge, 2000), s. 86-105.

Stadtmüller, Elżbieta, "Federal Ideas of Europe in Contemporary Polish Discourse", içinde Thomas Lane ve Marian S. Wolanski, der., *Poland and European Unity: Ideas and Reality*, (Wroclaw: University of Wroclaw Publishing House, 2007), s. 197-238.

Szczerbiak, Aleks, "Polish Public Opinion: Explaining Declining Support for EU Membership", *Journal of Common Market Studies,* Cilt. 39, Sayı. 1, 2001, s. 105-122.

Szczerbiak, Aleks, *Poland Within the European Union: New Awkward Partner or New Heart of Europe?*, (Oxon: Routledge, 2012).

Yazarın Kısa Özgeçmişi / Biography of the Author

Lisans derecesini İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünde tamamlayan Hakan Samur, yüksek lisansını da aynı üniversitede Avrupa Birliği çerçevesinde yapmıştır. İngiltere'de Manchester Üniversitesi'nde Avrupa çalışmaları alanında doktorasını tamamladıktan sonra dokuz yıla yakın bir süre Dicle Üniversitesi'nde görev yapmıştır. Halen Mardin Artuklu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bili-

mi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde doçent olarak görev yapmakta olan Samur'un; Avrupa Birliği'nde ortak kimlik meselesi, Avrupalılaşma, AB-Türkiye ilişkileri ve AB-Polonya ilişkileri konularında çalışmaları bulunmaktadır.

Hakan Samur received his PhD degree from the Department of Government at the University of Manchester in the UK. His research interests include common identity issues in the EU, EU-Turkey relations and Europeanization processes in Turkey. Currently, he is working as an Associate Professor at the University of Dicle and is teaching courses on political history as well as on EU-related subjects.